

УДК 378.147

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3-485-497

**DEVELOPMENT OF THE PROJECT CULTURE OF FUTURE TEACHERS
IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATION
INSTITUTION**

**РОЗВИТОК ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
В ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Oleksii LYSTOPAD,
Doctor of Pedagogy, Professor

lystopad.oa@pdpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3121-324X>

Iryna MARDAROVA,
PhD in Pedagogy, Associate
Professor

mardarova.ik@pdpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8899-2830>

Олексій ЛИСТОПАД,
доктор педагогічних наук,
професор

Ірина МАРДАРОВА,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Nataliia HUDANYCH,
Trainee Teacher

hudanych.NM@pdpu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2421-8955>

Наталія ГУДАНИЧ,
стажист-викладач

State institution «South Ukrainian
National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»,

✉ 26, Staroportofrankivska st.,
Odesa, 65020, Ukraine

Державний заклад
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»,

✉ вул. Старопортофранківська,
26, м. Одеса, 65020, Україна

Original manuscript received: October 30, 2023

Revised manuscript accepted: November 08, 2023

ABSTRACT

The purpose of the article is to analyse the peculiarities of the development of future teachers' project culture in the educational environment of a higher education institution. The study gives grounds to consider pedagogical design as a special type of complex multi-stage activity, which is manifested in the teacher's possession of project knowledge, skills and abilities to apply them in solving professional problems.

The project culture of future preschool teachers is an integrative characteristic of a personality that reflects the ability and readiness of a future preschool teacher to design individual trajectories of development of children of early and preschool age, design the content of preschool education in a preschool educational institution, build routes for their own development and self-improvement of project knowledge, skills and experience in project activities.

The project culture of the preschool teacher includes: understanding of the peculiarities of preschool age (a deep understanding of the peculiarities of preschool child development, his/her needs and capabilities, knowing which methods and approaches to

organizing the educational process are most effective in this age period); formation of a creative, playful environment of the preschool education institution (to create an interesting and stimulating play environment for preschool children, to promote their creative development and self-expression through play); development of creative thinking (to stimulate children's creativity, promote the development of their creative thinking and imagination, provide opportunities for children's independent creative expression, support their ideas and initiatives); use of project methods in working with children (be able to organize and conduct project work with preschool children, use various methods and forms of work, such as group work, research activities, workshops, etc); promoting social development (creating conditions for the social development of children, promoting the formation of skills of cooperation, communication and interaction with the outside world, organizing joint projects and events that promote the socialization of children).

It has been established that the structure of the project culture of future preschool teachers is represented in the aggregate of the following three components: motivational and personal component, cognitive and procedural component, activity and management component. The levels of development of future preschool teachers' project culture are determined: unacceptable, acceptable, and optimal. The results of an experimental study of the development of project culture of future preschool teachers are presented.

Keywords: *project, development, project activity, teacher, preschooler, development of project skills, project culture.*

Вступ. Модернізація вітчизняної освіти всіх рівнів, широкомасштабне впровадження дистанційної освіти стали підставою для появи нових вимог до системи підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. Тому сучасні реалії зумовлюють зміщення акцентів професійної діяльності педагога: пріоритетними стають такі напрями роботи, як проектування освітнього процесу з використанням дистанційних платформ, планування власних векторів розвитку в професії (Княжева, 2014; Листопад, 2015; Мардарова, 2012). Реалізація цих напрямів може бути забезпечена тільки за умови сформованої системи прогностичних, організаторських, рефлексивних та управлінських умінь майбутнього педагога.

Таким чином, в основу системи вимог до здобувачів педагогічної професії в закладах вищої освіти ввійшли здібності, що дають змогу педагогу грамотно планувати, проектувати й аналізувати професійну діяльність, розв'язувати нестандартні завдання, висувати проблеми, знаходити творчі рішення. Основними індикаторами професіоналізму сучасного педагога всіх рівнів виступають ініціативність, педагогічна ерудиція, гнучке мислення, професійна мобільність, дослідницький потенціал. Чітко окреслилася потреба в конкурентоспроможних педагогах, які вміють розробляти та реалізовувати інноваційні проекти, здатних грамотно й ефективно розв'язувати професійно-педагогічні завдання проєктного типу, що зумовлює необхідність послідовного розвитку проєктної культури майбутніх педагогів (Бережна, 2010; Зіневич, 2015; Кравець, 2022).

Проблеми розвитку проєктної культури майбутніх педагогів присвячено низку праць, у яких автори використовують різні механізми та технології. Розгляду проєктного виду педагогічної діяльності присвячені дослідження Л. Бережної. Наголошуючи на багатофункціональному характері проєктного виду педагогічної діяльності, дослідниця акцентує увагу на можливості

використання проектної діяльності як педагогічного засобу (Л. Бережної, 2010:1-9). Тієї ж позиції дотримується В. Зіневич. У своїх дослідженнях учений обґрунтовує колосальний розвивальний потенціал проектної діяльності, що дає змогу вирішувати великий спектр важливих завдань. В. Зіневич зазначає, що проектний вид діяльності – універсальний спосіб постановки та розв'язання проблем, що може бути широко використаний у проектуванні об'єктів сфери освіти, у навчальному проектуванні школярів та студентів, у соціальних проєктах і проєктах особистісного та/або професійного розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу (Зіневич, 2015:100-106).

На думку дослідниці С. Кравець, проектний вид діяльності педагога, стає важливим інструментом, що забезпечує продуктивне вирішення сучасних професійно-педагогічних завдань (Кравець, 2022:245-251). Готовність до виконання таких завдань дослідниця пов'язує з наявністю у майбутніх педагогів умінь аналізувати й оцінювати причини, умови, характер виникнення та розвитку наявних соціально-педагогічних явищ; умінь добирати, проектувати освітній матеріал відповідно до освітніх цілей; умінь аналізувати природу власних здобутків і вад у професійній царині, а також досвід інших педагогів з метою ефективного саморозвитку в професії (Кравець, 2022:245-251).

Аналіз досліджуваних питань дає підставу розглядати педагогічне проектування як особливий вид складної багатоступеневої діяльності, що виявляється у володінні педагогом проектними знаннями, уміннями та здібностями їх застосування у розв'язанні професійних завдань. Осмислення проектування як специфічного виду педагогічної діяльності в аспекті культурологічної парадигми освіти, зумовлює необхідність дослідження проблеми розвитку проектної культури майбутніх педагогів.

Метою статті є аналіз особливостей розвитку проектної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Методи та методики дослідження. Процедура дослідження передбачала використання теоретичних методів (логіко-методологічний аналіз основних понять дослідження; узагальнення досвіду підготовки сучасного педагога; якісний аналіз педагогічної практики в галузі організації проектного навчання майбутніх педагогів) та емпіричних методів (опитування, анкетування, тестування).

Результати та дискусії. Проведений аналіз досліджень (Листопад, Мардарова, 2019; Листопад, Мардарова, 2021; Lystopad, Mardarova, Kuk, 2017). дозволяє констатувати, що у сучасному технократичному суспільстві, розвиток якого характеризується надзвичайною рухливістю, мінливістю, проектний тип культури починає домінувати, стаючи одним із центральних механізмів творення майбутнього, виявляючи при цьому універсальний і синтетичний характер проектної діяльності, в якій простежується поєднання технократичного та гуманного, дослідницького та прогностичного, інформаційно-освітнього та соціально-перетворювального начал, а це призводить до того, що кожному педагогу необхідно оволодіти проектною діяльністю в її різних варіантах.

Феномен проектної культури не тільки дедалі більше привертає увагу дослідників (Бережна, 2010; Зіневич, 2015; Кравець, 2022), а й стає одним із найважливіших складників сучасного освітнього процесу. Проектна культура педагога ґрунтується на проектній компетентності, що містить знання й уміння з основ проектування, сформованості творчих якостей і здібностей особистості, її вмінні конструювати власні інноваційні технологічні підходи до розв'язання завдань у нестандартних ситуаціях, що динамічно змінюються, творчій активності в перетворювальній діяльності, спрямованій на оптимізацію та етичну організацію середовища життєдіяльності людини.

Таким чином, проектна культура як системне утворення являє собою єдність педагогічних цінностей, технологій, сутнісних сил особистості, спрямованих на творчу реалізацію в різноманітних видах педагогічної діяльності. Особливо актуальною проблема розвитку проектної культури є для вихователів закладів дошкільної освіти. У процесі дослідження переконались, що відмінною рисою сучасного закладу дошкільної освіти є впровадження інновацій у педагогічний процес, зростання різноманіття варіантів педагогічної діяльності, а це вимагає від педагога готовності розробляти, здійснювати інноваційні проекти та брати участь у них. Аналіз психолого-педагогічної літератури (Княжева, 2014; Листопад, 2015; Raku, Lystopad, Mardarova, 2017). дозволив констатувати, що участь педагогів дошкільної освіти в дослідно-експериментальній, інноваційній діяльності, інноваційних проектах є показником постійного пошуку сучасних моделей організації освітнього процесу, підвищення його якості та задоволеності всіх його учасників.

У зв'язку з цим спеціальні фахові компетентності майбутнього педагога дошкільної освіти в галузі науково-дослідницької діяльності відображають здатність випускника проектувати етапи та напрями науково-педагогічного дослідження власного педагогічного досвіду або експериментальних підходів до оновлення та модернізації практики дошкільної освіти. Організація проектної діяльності потребує певної підготовки педагога дошкільної освіти до активної взаємодії з його учасниками, вміння зацікавити, мотивувати дітей дошкільного віку на спільну діяльність, чітко знати етапи проекту, дотримуватися певних вимог до використання цього методу в освітньому процесі.

Аналіз наукових досліджень (Бережна, 2010; Зіневич, 2015; Кравець, 2022), засвідчив, що проектна культура – складне комплексне інтегративне поняття, що належить до соціально-філософського, психологічного та предметно-дослідницького інструментарію. Проектну культуру в широкому розумінні, можна визначити, як одну зі складових загальної культури людини. Проектна культура педагога це частина педагогічної культури; індивідуальний рівень володіння системою проектного мислення або проектною грамотністю, методиками організації та впровадження «методу проектів», формування проектного середовища в педагогічних практиках, які дають змогу розвивати пізнавальні, творчі, комунікативні, інформаційні, дослідницькі, рефлексивні складові у суб'єктів освітнього процесу.

Слідом за більшістю дослідників (Бережна, 2010; Зіневич, 2015; Кравець, 2022), стверджуємо, що проектна культура педагога закладу дошкільної освіти – це вищий рівень розвитку здатності до проектування власної діяльності в різних соціально-культурних ситуаціях, це свого роду рівень розвитку проектних умінь, усвідомлюваний як цінність, високого рівня засвоєння якого має прагнути фахівець закладу дошкільної освіти. Процес розвитку проектної культури педагогів закладів дошкільної освіти буде тим ефективнішим, чим більше він спрямований на створення інноваційного середовища закладу дошкільної освіти, тобто умов для постійного пошуку, оновлення прийомів і способів професійної діяльності. Результатом інновацій має бути використання теоретичних і практичних нововведень у сучасному освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

У ході дослідження ми виявили, що проектна культура педагога дошкільної освіти має свої особливості, оскільки вона спрямована на розвиток дітей раннього і дошкільного віку. Проектна культура педагога дошкільної освіти включає: розуміння особливостей дошкільного віку (глибоке розуміння особливостей розвитку дитини дошкільного віку, її потреб і можливостей, знати, які методи і підходи до організації освітнього процесу є найбільш ефективними у цьому віковому періоді); формування творчого, ігрового середовища закладу дошкільної освіти (створювати цікаве та стимулююче ігрове середовище для дітей дошкільного віку, сприяти їх творчому розвитку та самовираженню через гру); розвиток творчого мислення (стимулювати творчість дітей, сприяти розвитку їх творчого мислення та уяви, надавати можливості для самостійного творчого виявлення дітей, підтримувати їх ідеї та ініціативи); використання проектних методів у роботі з дітьми (вміти організувати та проводити проектну роботу з дітьми дошкільного віку, використовувати різні методи та форми роботи, такі як групова робота, дослідницька діяльність, майстер-класи тощо); сприяння соціальному розвитку (створювати умови для соціального розвитку дітей, сприяти формуванню навичок співпраці, комунікації та взаємодії з оточуючим світом, організувати спільні проекти та заходи, які сприяють соціалізації дітей).

Результати дослідження підтвердили, що проектна культура педагога дошкільної освіти має на меті створення сприятливого середовища для розвитку дитини дошкільного віку, де вона може самостійно досліджувати, творити та виявляти свої здібності, сприяє формуванню активної та творчої особистості, її готовності до подальшого навчання в НУШ.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури (Бережна, 2010; Зіневич, 2015; Кравець, 2022), вказує, що термін проектна культура майбутніх педагогів дошкільної освіти визначається як інтегративна характеристика особистості, що відображає здатність і готовність майбутнього педагога дошкільної освіти до проектування індивідуальних траєкторій розвитку дітей раннього і дошкільного віку, проектування змісту дошкільної освіти, побудови маршрутів власного розвитку та самовдосконалення проектних знань, умінь навичок і досвіду проектної

діяльності. Проектна культура майбутнього педагога дошкільної освіти – це система цінностей, знань і навичок, які допоможуть педагогові ефективно працювати з дітьми дошкільного віку в сучасному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Проектна культура передбачає активне залучення дітей дошкільного віку до розв'язання творчих завдань, стимулювання їх творчого мислення і самостійності.

Слід підкреслити, що освітнє середовище закладу вищої освіти має свої особливості, які впливають на ефективність процесу розвитку проектної культури майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. Основні особливості освітнього середовища закладу вищої освіти включають: наявність кваліфікованих викладачів, оскільки заклади вищої освіти забезпечують наявність досвідчених та кваліфікованих викладачів, які мають знання та досвід у проектному підході, які можуть передати свої знання та навички майбутнім педагогам і стати для них прикладом у розвитку проектної культури; наявність необхідних ресурсів, завдяки доступу до необхідних ресурсів для розвитку проектної культури, таких як матеріали, обладнання, програмне забезпечення тощо, це дозволяє майбутнім педагогам практично використовувати проектний підхід у своїй освітній діяльності; можливості для практичної роботи, що дозволяє отримати практичні навички та досвід у розвитку проектної культури, це може бути здійснено через проведення практичних занять, стажування, проходження педагогічної практики тощо; сприяння взаємодії та співпраці завдяки обміну досвідом, ідеями та навичками у розвитку проектної культури, що сприяє їхньому професійному зростанню.

Таким чином, розвиток проектної культури майбутніх педагогів залежить від створення сприятливого освітнього середовища закладу вищої освіти, яке сприяє їхньому професійному зростанню та розвитку. Розвиток проектної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти є важливим етапом їх професійної підготовки та передбачає що, майбутні педагоги повинні: отримати знання та навички з проектного підходу у своїй професійній діяльності, знання, як створювати та реалізовувати проекти з урахуванням особливостей дітей дошкільного віку та їх потреб; навчитися використовувати інноваційні методи організації освітнього процесу, організовувати та проводити проекти в закладах дошкільної освіти і з використанням цих методів, підтримувати ідеї та ініціативи дітей дошкільного віку; вміти ефективно спілкуватися з дітьми, батьками та колегами, організувати спільну роботу, відкритими до постійного самовдосконалення та професійного зростання тощо.

Розвиток проектної культури майбутніх педагогів у закладі вищої освіти сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно працювати з дітьми дошкільного віку та реалізовувати інноваційні педагогічні підходи.

Аналіз практики розвитку проектної культури у провідних закладах вищої освіти України дозволив визначити основні напрями розвитку проектної культури майбутнього педагога дошкільної освіти: розуміння

сутності проектної методики (уявлення про те, що таке проектна методика, які її особливості і переваги, повинен бути орієнтований на розвиток ключових компетенцій дітей дошкільного віку); володіння методами проектної роботи (вміти планувати, організовувати і проводити проектну роботу з дітьми дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, повинен бути вмілим у використанні різних методів і технологій, таких як групова робота, проблемне навчання, дослідницька діяльність тощо); розвиток творчого потенціалу (стимулювати творчість дітей дошкільного віку, сприяти їх самовираженню і самореалізації, повинен вміти поставити цікаві завдання, спонукати до пошуку нестандартних рішень, надавати можливості для самостійного творчого розвитку); сприяння ефективній груповій співпраці (створювати умови для ефективної співпраці дітей дошкільного віку у процесі проектної роботи, організовувати колективну роботу, сприяти взаємодопомозі і взаємовпливу між дітьми дошкільного віку, стимулювати вирішення конфліктів і формування позитивного клімату в групі закладу дошкільної освіти); рефлексія і самовдосконалення (постійно аналізувати свою роботу, визначати сильні та слабкі сторони, шукати шляхи для самовдосконалення, бути готовим до постійного професійного зростання і вдосконалення своїх навичок).

Проектна культура майбутніх педагогів дошкільної освіти є важливим компонентом його професійного розвитку. Вона допомагає педагогу стати ефективним фасилітатором освітнього процесу, який вміє стимулювати та сприяти активізації творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Встановлено, що структура проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти представлена в сукупності таких трьох компонентів: мотиваційно-особистісний, когнітивно-процесуальний, діяльнісно-управлінський компонент.

Перший компонент відображає мотиваційні, ціннісні позиції майбутніх педагогів у процесі розвитку проектної культури. Цей компонент виражений ціннісними орієнтирами та мотивами оволодіння проектною діяльністю майбутнього педагога, готовністю до прояву ініціативи, висунення креативних ідей. Особистісний складник компонента забезпечується наявністю у майбутніх педагогів механізмів вольової саморегуляції, прогностичних, організаторських і комунікативних умінь, які сприяють здатності майбутнього педагога раціонально сприймати інноваційні перетворення, ефективно розв'язувати проблеми, виявляючи гнучкість мислення, самостійність і креативність.

Когнітивно-процесуальний компонент проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти виражається у системі стійких знань технологічних засад проектної діяльності, її структурних елементів, змісту та етапів виконання, системі специфічних особливостей реалізації проектної діяльності в педагогічній сфері. Процесуальний бік компонента відображає теоретичну готовність майбутніх педагогічних кадрів виконувати всі етапи, процеси та операції проектної діяльності в закладі дошкільної освіти. Показниками цього компоненту виступають наявність необхідних знань у достатньому обсязі, міцність і системність засвоєних

студентами знань, знання процесуальних і технологічних засад проєктування в педагогічній діяльності.

Діяльнісно-управлінський компонент відображає здатність і готовність майбутніх педагогів до безпосереднього здійснення проєктної діяльності у професійній сфері. Його зміст виражається у здатності та готовності майбутніх педагогів до організації та управління проєктною діяльністю дітей дошкільного віку, здатності до саморефлексії задля ефективного управління траєкторією власного розвитку у професійній діяльності. Діяльнісна складова компонента визначає готовність і здатність майбутнього педагога до самовдосконалення та саморозвитку в професійній сфері. Управлінська складова компонента визначає здібності педагога організовувати проєктну діяльність дітей дошкільного віку, управляти проєктною групою дітей дошкільного віку та конфліктами, що виникають усередині проєктної групи. Вони визначають здібності педагога здійснювати моніторинг результатів проєктної діяльності дітей дошкільного віку. Показниками компонента виступає система проєктних умінь: ініціативність у проєктній діяльності, конструктивні та прогностичні уміння, рефлексивність та управлінська активність майбутнього педагога.

Спіраючи на теоретичні положення, було проведено експериментальну роботу з використанням емпіричних методів: опитування, анкетування, тестування. Базою експериментальної роботи виступив Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Загальна кількість учасників експерименту становила 267 майбутніх педагогів дошкільної освіти які здобувають освіту за першим (бакалаврським) рівням, спеціальності – 012 Дошкільна освіта та 35 викладачів.

Були розроблені дві анкети для викладачів та здобувачів освіти «Особливості розвитку проєктної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти» та «Бар'єри розвитку проєктної культури майбутніх педагогів закладу дошкільної освіти» та було проведення опитування з метою визначення напрямів роботи з розвитку проєктної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Опитування та анкетування серед викладачів та здобувачів освіти засвідчило що, зміст процесу розвитку проєктної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти забезпечується залученням здобувачів освіти до проєктної діяльності та координацією їхньої проєктної діяльності, розробкою програм проєктного спрямування, реалізацією процедур, що дають змогу повною мірою використовувати доступні та потенційні ресурси освітнього середовища закладу вищої освіти.

На думку респондентів педагог, який організовує проєктну діяльність дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, повинен мати такі знання та вміння: 83,34% – знати основи проєктної методики (розуміти сутність та принципи проєктної методики, яка базується на активному, практичному та дослідницькому підходах до навчання); 90,40% – розуміти особливості розвитку дітей раннього і дошкільного віку (знати особливості

фізичного, психічного та соціального розвитку дітей дошкільного віку, щоб враховувати їх при організації проектної діяльності); 56,67% – вміння створювати стимулююче творче середовище (це можуть бути ігрові зони, книжкові куточки, наукові дитячі лабораторії тощо); 45,78% – вміння формулювати завдання та цілі проекту (які будуть спонукати дітей дошкільного віку до активної діяльності та саморозвитку); 34,32% – організаційні навички (навички організації проектної діяльності, включаючи планування, розподіл ролей, контроль та оцінку результатів); 32,34% – вміння сприяти спільному навчанню та співпраці (створювати умови для спільного навчання та співпраці між дітьми, що сприяє їхньому соціальному розвитку та вмінню працювати у команді, проектній групі); 30,25% – вміння оцінювати та аналізувати результати проектної діяльності (оцінювати та аналізувати результати проектної діяльності, щоб визначити досягнення дітей дошкільного віку та врахувати це в подальшій професійній діяльності). На думку 100% респондентів знання та вміння педагога є ключовими для успішної організації проектної діяльності дітей дошкільного віку. Вони допомагають створити сприятливу навчальну атмосферу та сприяють розвитку дитини на всіх рівнях.

Серед факторів що перешкоджають розвитку проектної культури респонденти відзначили: брак часу та обмежені ресурси. Серед факторів що стимулюють розвиток проектної культури: новизна діяльності, умови роботи та можливість експериментування, зростаюча відповідальність. Серед факторів що на думку респондентів можуть як перешкоджувати розвитку проектної культури так і стимулювати розвиток проектної культури, були визначені фактори, пов'язані з людськими ресурсами: фактори команди; фактори персоналії, окремих особистостей (керівників, кураторів проекту).

Для діагностики рівнів розвитку проектної культури, оцінки наявності в здобувачів освіти загальнопедагогічних, базових проектних знань, технологічних вмінь проектування, операцій, що задають орієнтовну основу проектної діяльності майбутнього педагога дошкільної освіти за мотиваційно-особистісним, когнітивно-процесуальним, діяльнісно-управлінським компонентами були розроблені тестові завдання. Було розроблено 30 тестових завдань (мотиваційно-особистісний компонент – 10 завдань, когнітивно-процесуальний компонент 10 – завдань, діяльнісно-управлінський компонент – 10 завдань). Максимальна кількість за виконання всіх тестових завдань становила 30 балів, що відповідає одному балу за кожне завдання. Ранжування результатів тестування за рівнями здійснювалося таким чином: 0-10 балів відповідає неприпустимому рівню; 11-20 балів – допустимому; 21-30 балів – оптимальному.

Ще одним важливим контрольно-вимірювальним засобом виявлення рівня розвитку проектної культури виступали практико-орієнтовані творчі ситуації. Оскільки розв'язання педагогічних завдань проектного типу зумовлене наявністю у майбутнього педагога здібностей проектувати освітній процес у закладі дошкільної освіти, вибудовувати стратегії особистісного розвитку та управляти проектною діяльністю дітей

дошкільного віку. Здобувачам освіти було запропоновано розв'язати три практико-орієнтовані творчі ситуації. Загальний результат за розв'язання практико-орієнтованих творчих ситуацій підрховувався шляхом підсумовування отриманих балів за розв'язання всіх трьох педагогічних завдань за рівнями: неприпустимому, допустимому; оптимальному.

Сума балів отримана здобувачами освіти за виконання тестових і практичних завдань за мотиваційно-особистісним, когнітивно-процесуальним, діяльнісно-управлінським компонентами засвідчувала рівень розвитку проектної культури майбутнього педагога дошкільної освіти. Результати діагности засвідчили, що на неприпустимому рівні проектна культура розвинена у 38,25% випробовуваних, у 41,67% респондентів – діагностовано допустимий рівень розвитку проектної культури, у 20,08% випробовуваних визначено оптимальний рівень розвитку проектної культури.

Якісний аналіз даних показує, що найменш розвиненими у респондентів виявилися мотиваційно-особистісний і діяльнісно-управлінський компонент проектної культури. Це доводить наявність недостатньо виражених мотиваційних настанов на професійно-педагогічну діяльність у великій кількості респондентів, слабо виражених рефлексивних, аналітичних, прогностичних та інших умінь, що визначають зміст проектної культури. Когнітивно-процесуальний компонент виявився найбільш вираженим порівняно з іншими компонентами. Це може свідчити про те, що когнітивній складовій підготовки майбутніх педагогів надається більше значення, ніж забезпеченню умов для набуття досвіду професійної діяльності, реалізації потенційних можливостей здобувачів освіти.

Висновки. У результаті дослідження особливостей розвитку проектної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти зазначено, що проектна культура майбутніх педагогів дошкільної освіти визначається як інтегративна характеристика особистості, що відображає здатність і готовність майбутнього педагога дошкільної освіти до проектування індивідуальних траєкторій розвитку дітей раннього і дошкільного віку, проектування змісту дошкільної освіти, побудови маршрутів власного розвитку та самовдосконалення проектних знань, умінь навичок і досвіду проектної діяльності.

Встановлено, що структура проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти представлена в сукупності таких трьох компонентів: мотиваційно-особистісний компонент, когнітивно-процесуальний компонент, діяльнісно-управлінський компонент. Визначено рівні розвитку проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти: неприпустимий, допустимий, оптимальний.

Аналіз особливостей розвитку проектної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти засвідчило на необхідності: здійснення цілеспрямованої діяльності спрямованої на розвиток проектної культури майбутніх дошкільної освіти, що повинно передбачати вивчення основ проектної діяльності та методів її реалізації, це дозволяє майбутнім педагогам отримати необхідні знання та навички у цій сфері; проведення

практичної діяльності з впровадження проєктних технологій на заняттях в процесі професійної підготовки, що дозволяє отримати практичні навички та досвід якій сприяє розвитку проєктної культури; фасилітативний супровід розвитку проєктної культури яка передбачає підтримку майбутніх педагогів у розвитку їхньої проєктної культури; забезпечення необхідних ресурсів, це можуть бути матеріали, обладнання, література тощо; сприяння саморозвитку, це можуть бути семінари, тренінги, курси тощо; сприяння творчості та інноваційності це сприяє розвитку їхньої проєктної культури та забезпечує інноваційний підхід до організації освітнього процесу в майбутній професійній діяльності у закладі дошкільної освіти.

Література

1. Бережна Л. Проєктна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 3. С. 1–9.
2. Зіневич В. Проєктна діяльність та проєктна культура як передумови інноваційної діяльності педагога. *Витоки педагогічної майстерності*: зб. наук. праць. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. Вип. 15. С. 100–106.
3. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магистратури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 : 13.00.04. Одеса, 2014. 45 с.
4. Кравець С. Г. Особливості розвитку проєктної культури педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка*. 2022. Вип. 3 (1), № 50. С. 245–251.
5. Листопад О. А. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : монографія. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2015. 328 с.
6. Листопад О. А., Мардарова І. К. Модульний курс «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» : навчальний посібник для студентів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. 192 с.
7. Листопад О. А., Мардарова І. К. Теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх вихователів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації пізнавальної діяльності дошкільників : монографія. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 206 с.
8. Мардарова І. К. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2012. 21 с.
9. Lystopad O. A., Mardarova I. K., Kuk T. Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 8/CLXI. С. 93-96.
10. Raku I. I., Lystopad O. A., Mardarova I. K. The Formation of Future Preschool Teachers' Competence Required for Using Computer Technology. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 5/CLVIII. С. 23-26.

References

1. Berezhna, L. (2010). *Proektna kultura yak osnovnyi sposib realizatsii innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti* [Project culture as the main way of realization of innovative pedagogical activity]. *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu – Theory and methods of education management*, 3, 1–9. [in Ukrainian].

2. Zinevych, V. (2015). *Proektna diialnist ta proektna kultura yak peredumovy innovatsiinoi diialnosti pedahoha* [Project activity and project culture as prerequisites for 495

innovative teacher's activity]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – Origins of Pedagogical Excellence*, 15, 100–106. [in Ukrainian].

3. Kniazheva, I. A. (2014). *Teoretyko-metodolohichni zasady rozvytku metodychnoi kultury maibutnikh vykladachiv pedahohichnykh dystsyplyn v umovakh mahistratury* [Theoretical and methodological principles of the development of the methodical culture of the future teachers specializing in pedagogical disciplines under conditions of Master-courses]. Extended abstract of Doctor's thesis. Odesa : SUNPU [in Ukrainian].

4. Kravets, S. H. (2022). *Osoblyvosti rozvytku proiektnoi kultury pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv profesiinoi osvity* [Features of the development of project culture of pedagogical workers of vocational education institutions]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Oleksandra Dovzhenka – Bulletin of Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University*, 3 (50), 245–251. [in Ukrainian].

5. Lystopad, O. A. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiyno-tvorchoho potentsialu maybutnikh vykhovateliv doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv* [Theoretical and methodological principles of formation of professional and creative potential of future educators of preschool educational institutions] : monohrafiia. Odesa : FOP Bondarenko M. O. [In Ukrainian].

6. Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2019). *Modulnyy kurs «Kompyuterni tekhnolohiyi v roboti z ditmy»* [Modular course «Computer technology in working with children»] : navchalnyi posibnyk dlia studentiv zi spetsialnosti 012 «Doshkilna osvita». Odesa : Publisher Bukaev Vadim Viktorovich [in Ukrainian].

7. Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2021). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannya hotovnosti maybutnikh vykhovateliv do vykorystannya informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy v orhanizatsiyi piznavalnoi diyalnosti doshkilnykiv* [Theoretical and methodological principles of forming the readiness of future educators to use information and communication technologies in the organization of cognitive activity of preschoolers] : monohrafiia. Odesa : Publisher Bukaev Vadim Viktorovich [in Ukrainian].

8. Mardarova, I. K. (2012). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do vykorystannya kompiuternykh tekhnolohiy v orhanizatsii piznavalnoi diyalnosti starshykh doshkilnykiv* [Training future educators in using computer technologies in the organization of senior preschool children's cognitive activity]. Extended abstract of PhD's thesis. Odesa : SUNPU [in Ukrainian].

9. Lystopad, O. A., Mardarova, I. K., & Kuk, T. (2017). *Formuvannya motyvatsiyi uchniv do tvorchosti za dopomohoyu tekhniky «Shist kapelyukhiv myslennya» Edvarda De Bono* [Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique]. *Nauka i osvita: naukovo-praktychnyy zhurnal – Science and education: scientific and practical journal*, № 8/CLXI, 93–96 [in English].

10. Raku, I. I., Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2017). *Formuvannya kompetentnosti maybutnikh doshkilnykiv, neobkhidnykh dlya vykorystannya kompyuternykh tekhnolohiy* [The Formation of Future Preschool Teachers' Competence Required for Using Computer Technology]. *Nauka i osvita: naukovo-praktychnyy zhurnal – Science and education: scientific and practical journal*, № 5/CLVIII, 23–26 [in English].

АНОТАЦІЯ

Метою статті є аналіз особливостей розвитку проєктної культури майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Проведене дослідження дає підставу розглядати педагогічне проєктування як особливий вид складної багатоступеневої діяльності, що виявляється у володінні педагогом проєктними знаннями, уміннями та здібностями їх застосування у розв'язанні професійних завдань.

Проектна культура майбутніх педагогів дошкільної освіти це інтегративна характеристика особистості, що відображає здатність і готовність майбутнього педагога дошкільної освіти до проектування індивідуальних траєкторій розвитку дітей раннього і дошкільного віку, проектування змісту дошкільної освіти, побудови маршрутів власного розвитку та самовдосконалення проектних знань, умінь навичок і досвіду проектної діяльності.

Проектна культура педагога дошкільної освіти включає: розуміння особливостей дошкільного віку (глибоке розуміння особливостей розвитку дитини дошкільного віку, її потреб і можливостей, знати, які методи і підходи до організації освітнього процесу є найбільш ефективними у цьому віковому періоді); формування творчого, ігрового середовища закладу дошкільної освіти (створювати цікаве та стимулююче ігрове середовище для дітей дошкільного віку, сприяти їх творчому розвитку та самовираженню через гру); розвиток творчого мислення (стимулювати творчість дітей, сприяти розвитку їх творчого мислення та уяви, надавати можливості для самостійного творчого виявлення дітей, підтримувати їх ідеї та ініціативи); використання проектних методів у роботі з дітьми (вміти організовувати та проводити проектну роботу з дітьми дошкільного віку, використовувати різні методи та форми роботи, такі як групова робота, дослідницька діяльність, майстер-класи тощо); сприяння соціальному розвитку (створювати умови для соціального розвитку дітей, сприяти формуванню навичок співпраці, комунікації та взаємодії з оточуючим світом, організовувати спільні проекти та заходи, які сприяють соціалізації дітей).

Встановлено, що структура проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти представлена в сукупності таких трьох компонентів: мотиваційно-особистісний компонент, когнітивно-процесуальний компонент, діяльнісно-управлінський компонент. Визначено рівні розвитку проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти: неприпустимий, допустимий, оптимальний. Представлено результати експериментального дослідження розвитку проектної культури майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Ключові слова: проєкт, розвиток, проєктна діяльність, педагог, дошкільник, розвиток проєктних умінь, проєктна культура.